

PAPER DETAILS

TITLE: COVID-19 Salgininda Ergenlerin Umut, Psikolojik Saglamlık ve Kisilik Özellikleri

AUTHORS: Osman SÖNER, Filiz GÜLTEKİN

PAGES: 329-349

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1394716>

COVID-19 Salgınında Ergenlerin Umut, Psikolojik Sağlamlık ve Kişilik Özellikleri

Hope, Psychological Resilience and Personality Traits of Adolescents in the COVID-19 Pandemic

Osman SÖNER*, Filiz GÜLTEKİN**

Öz: Bu çalışmada COVID-19 salgını sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlık ve umut düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Buna ek olarak, salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin sıfatlara dayalı kişilik özelliklerinin umut ve psikolojik sağlamlıklarını yordama düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Arnavutköy ilçesinde bulunan ve farklı liselerde öğrenim gören 2227'si kız (%60,1) ve 1477'si erkek (%39,9) olmak üzere toplam 3704 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış olup veriler, Sürekli Umut Ölçeği, Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin umut ve psikolojik sağlamlık düzeylerinde psikolojik desteğe ihtiyaç duyma, maddi desteğe ihtiyaç duyma, COVID-19 hastası yakını olma ve aile bireylerinin işten çıkarılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, sıfatlara dayalı kişilik özelliklerinin ergenlerin umut ve psikolojik sağlamlık düzeylerini anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda konuya ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, psikolojik sağlamlık, umut, kişilik özellikleri, ergenler.

Abstract: This study aimed to examine the psychological resilience and hope levels of adolescents in lockdown during the COVID-19 pandemic in terms of various variables. In addition, it was aimed to determine the predictive levels of personality traits of hope and psychological resilience based on the adjectives of adolescents who were subjected to curfew during the pandemic period. The study group of the research consists of 3704 adolescents, 2227 girls (60.1%) and 1477 (39.9%) boys, located in Arnavutköy district of Istanbul and studying at different high schools. A relational scanning model was used in the study, and the data were collected by Continuous Hope Scale, Psychological Resilience Scale, and Adjectives Based Personality Scale. As a result of the research, hope and psychological resilience of the adolescents who had a curfew during the pandemic were significantly different in terms of needing psychological support, needing financial support, being a relative of a COVID-19 patient, and dismissal of family members. In addition, it was determined that personality traits based on adjectives significantly predicted psychological resilience and hope level. In line with the findings, suggestions related to the subject were presented.

Keywords: COVID-19, resilience, hope, personality characteristics, adolescents.

Giriş

COVID-19 salgını 2019 yılının Aralık ayının başında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmış ve 11 Ocak'ta Wuhan yerel hükümetinin salgın olarak tanımlanmasından araştırmanın yapıldığı döneme kadar vaka sayısı Çin'de 100 bine, ölüm sayısı ise beş bine ulaşmıştır. Çin dışında ilk olarak Tayland'da görülen ve daha sonra tüm dünyaya yayılan bu virüs son verilere göre en fazla Hindistan ve Amerika'da can kaybına neden olmuştur. Avrupa'da ise beş milyonun üstünde vaka sayısı ile Fransa ilk sırada yer alırken ve bu ülkeyi yaklaşık beş milyon bin vaka ile İngiltere ve son olarak yaklaşık dört milyon ile İtalya takip etmektedir. Avrupa'da salgın nedeniyle meydana gelen ölüm sayılarında ise yaklaşık 130 bin ile İngiltere birinci sırada yer alırken onu yaklaşık 127 bin ile İtalya ve yaklaşık 110 bin ile Fransa izlemektedir. Avrupa kıtasından sonra Amerika kıtasında daha da hızlı yayılan salgın bu kıtada ilk olarak 21 Ocak'ta görülmüştür. ABD'de vaka sayısı 35 milyona ulaşmış, ölüm sayısı 600 bini geçmiştir. ABD ve

*Sorumlu yazar, Uzm. Psk. Dan., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bursa-Türkiye, ORCID: 0000-0001-9741-5357, e-posta: osmansoner02@hotmail.com

**Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bursa-Türkiye, ORCID: 0000-0002-6281-3096, e-posta: gultekinfiliz@hotmail.com

Hindistan'dan sonra en fazla can kaybının yaşandığı üçüncü ülke olan Brezilya'da vaka sayısı 30 milyonu, can kaybı ise 350 bini aşmıştır. Tüm dünyada vaka sayısının 170 milyonu geçmiş ve ölüm sayısının ise üç buçuk milyonu geçtiği görülmektedir (CNNTÜRK, 2021). Bu sayılar her geçen gün artmaktadır.

İlk vakanın 10 Mart 2020 tarihinde görüldüğü, ilk ölümün 15 Mart 2020 tarihinde gerçekleştiği Türkiye'de ise vaka sayısı beş milyonu, hayatını kaybedenlerin sayısı ise 49 bini geçmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021). Türkiye 19 Nisan 2021'den itibaren toplam vaka sayısında Çin'i geride bırakarak en fazla vaka görülen yedinci ülke konumuna gelmiştir. Türkiye'de salgının önüne geçmek amacıyla sosyal, ekonomik, siyasi birçok alanda radikal tedbirler alınmaya başlanmıştır. Türkiye'de ilk ölüm vakasından bir gün sonra 16 Mart 2021 tarihinde ilk, orta ve yükseköğretimde okullar tatil edilmiştir. Bu şekilde salgının yayılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Sonrasında risk altında oldukları için 65 yaş ve üstündeki bireylerin, ardından da salgının yayılmasında taşıyıcı rol oynadıkları için 20 yaş altındakilerin sokağa çıkmaları yasaklanmıştır. 11-12 Nisan tarihinde ise 30 büyükşehirde ve Zonguldak'ta ilk kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Özetle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de salgın ile mücadelede sosyal izolasyon için sokağa çıkma yasağı işe koşulmuştur.

Hastalığın çok hızlı bulaşıyor olması, vaka sayısının hızla artması, tedavinin henüz mümkün olmaması hemen herkesin yaşamında önemli değişimleri zorunlu kılmıştır. Bu salgın, okulların tatil edilmesi, uzaktan eğitim, evden çalışma, sokağa çıkma yasağı gibi uygulamalarla gündelik yaşamın normallerini alt üst etmiştir. Bu durum toplumun tüm kesimlerinin gündelik yaşamını, çalışma ve eğitim anlayış/uygulamalarını yeniden düzenlemelerini gerekli kılmıştır. Bu değişimlerin bireyleri olumsuz yönde etkilememesi mümkün görünmemektedir. Nitekim Horesh ve Brown (2020) bu olumsuz etkinin bireylerde derin kayıp, stres ve korkunun yanı sıra mevcut ruh sağlığı bozukluklarının şiddetlenmesine ve yeni psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Qiu ve diğerlerinin (2020) COVID-19 salgınının ilk ortaya çıktığı Çin'de ülke çapında yaptıkları bir çalışmada katılımcıların %35'inin psikolojik sıkıntı yaşadığı, travma sonrası stres bozukluğuna neden olduğu, bununla birlikte evde izolasyona daha az maruz kalan çocuklarda daha az psikolojik sıkıntı görüldüğü belirlenmiştir.

Böylesi stresli ve travmatik durumlarla baş etmede bireylerin psikolojik açıdan ne kadar dayanıklı ve güçlü oldukları önemlidir. Alan yazında psikolojik sağlamlık olarak adlandırılan, stresli ve travmatik durumlarda bireyin kendini toparlama gücü olarak tanımlanan (Doğan, 2015) bu kavram, bireylerin olumsuz yaşam koşullarında yaşadıkları stres, travma veya psikolojik sıkıntılarla baş etmek, uyum sağlamak, kendini toparlamak ve iyileşmek için yürütülen bilişsel bir süreci ifade etmektedir (Carver, 1998; Fletcher ve Sarkar, 2013; Gizir, 2006; Kararımak, 2006; Li, Xu, He ve Wu, 2015; Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009; Riley ve Masten, 2005; Tusai ve Dyer, 2004). Psikolojik sağlamlığın bireylerin olumsuz yaşam olaylarıyla baş edebilmek için bilişsel yeteneklerini kullanmaları olduğu söylenebilir (Doğan, 2015; Masten ve Coatsworth, 1998). APA (2020), bireylerin bilişsel yeteneklerini kullanmalarının kişisel büyümeyi olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Psikolojik sağlamlık, zorluklar, uyum, psikolojik iyi oluş, problemlerle baş etme ve esnekliğin getirmiş olduğu rahatlık olmak üzere beş farklı ana tema üzerinde inşa edilmektedir (Kara, 2019). Aydın'a (2018) göre bireyin bu beş temada psikolojik sağlamlık oluşturabilmesi için ilişki kurması, yaşamında karşılaştığı değişimleri kendinden bir parça olarak görmesi, hedeflerine yönelik hareket etmesi, önlemleri kararlı bir biçimde alması, farklı fırsatlar keşfetmek istemesi, olumlu yönlerini geliştirilmesi ve kendine dikkat etmesi gerekmektedir.

Bireyin bu olumlu değişimlere yönelik psikolojik durumları psikolojik sağlamlığın olumlu duygular geliştirmedeki önemini ortaya koymaktadır (Benetti, 2006). Psikolojik sağlamlığın olumlu duygular geliştirmedeki önemi, yapılan çalışmalarla da ortaya konmuştur. Örneğin, psikolojik sağlamlık ile benlik saygısı (Güloğlu ve Kararımak, 2010; Kararımak ve Siviş

Çetinkaya, 2011; Rutter, 2012), pozitif duygular (Cohn, Fredrickson, Brown, Mikels ve Conway, 2009; Kararımak ve Siviş Çetinkaya, 2011), kendilik duygusu (Önder ve Gülay, 2008), sosyal destek (Özden, 2015) ve yaşam doyumu (Cohn vd., 2009) arasında pozitif yönlü; yalnızlık (Güloğlu ve Kararımak, 2010), depresyon, stres (Hjemdal, Vogel, Solem, Hagen ve Stiles, 2011) ve kaygı (Benetti, 2006) arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bunun yanında Chung'un (2008) yapmış olduğu bir çalışmada kendine olumlu bakışı olan, maneviyata eğilimi olan ve alçakgönüllü bireylerin psikolojik sağlamlıklarının da yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca Leary, Tate, Adams, Allen ve Hancock'un (2007) yapmış oldukları başka bir çalışma da psikolojik sağlamlığın bireylerde öz duyarlılığı arttırdığı ve yaşama uyum sağlamaya olumlu katkı sağladığı belirtilmektedir.

Bireylerin olumsuz durum ve duygularla baş etmelerinde önemli olduğu ifade edilen bir başka kavram ise umuttur. Yapılan çalışmalar, umudun psikolojik sağlamlığı artıran önemli bir koruyucu faktör olduğunu (Martinek ve Hellison, 1997; Kumpfer, 1999), bireylerin psikolojik sorun yaşamasını engellediğini (Snyner vd., 2002), psikolojik sağlamlığı olumlu yönde etkilediği (Aydın, 2010) ve kaygı ile de olumsuz yönde (Tarhan ve Bacanlı, 2015) ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Genel anlamda umut, bireylerin kendi hedeflerine ulaşmak için kendi duygularını yönetmesi olarak ifade edilmektedir (Averil, Catlin ve Chon, 1990). Bir başka ifade ile umut, bireylerin büyük bir beklenti içinde iletişim kurarken hedeflerini belirlemesi ve bu hedeflere ulaşma yollarının planlanması için gerçekleştirdiği bilişsel bir süreçtir (Snyder, Feldman ve Rond, 2002; Snyder vd., 1991; Stotland, 1969). Umudun bu anlamda insanların şimdi ve gelecekte belirledikleri amaçlarına ulaşmada önemli bir rolü vardır (Vahapoğlu, 2013). Çoğu insan, umudu, istenen bir sonuca ulaşmanın tüm pratik yolları tükendiğinde yaşanan duygusal bir olgu olarak kabul eder (Snyder vd., 2002). Bireylerin yaşamış oldukları bu duygusal olgu amaca ulaşmak için başarılı planlar yapılmasını sağlamaktadır (Akman ve Korkut, 1993). Başarılı planlar yapan bireylerin umutları yüksek olduğu için de motivasyonları yüksek olmaktadır (Düzgün, 2004). Bu bireyler yüksek motivasyon ile umutlarına sarıldıkları için hedeflerine ulaşamama gibi olumsuz durumları düşünmezler (Sağdıç, 2005). Olumsuz düşünceleri olmayan bireyler, yeni problemlerle karşılaştıklarında çözebileceklerine yönelik kendilerini güçlü hissetmekte ve her zaman umutlu olmaktadır (Akman ve Korkut, 1993).

Bilindiği üzere olumsuz durumlar her bireyde aynı etkiye neden olmamaktadır. Bazıları bu durumdan çok etkilenirken bazıları için aynı şey söz konusu değildir. Bireylerin olumsuz durumlarla etkili bir şekilde baş edebilmesinde kişilik özelliklerinin de önemli bir payı bulunmaktadır. Örneğin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri ve pozitif psikolojinin kavramları arasında yapılan çalışmalar incelendiğinde öznel iyi oluş ile duygusal dengesizlik (nevrotiklik) kişilik özelliği arasında negatif yönlü; dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur (Baş Atik, 2018; Doğan, 2013; Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010). Benzer şekilde stres ile dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık kişilik özellikleri arasında negatif; duygusal dengesizlik (nevrotiklik) kişilik özelliği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu belirtilmektedir (Ebstrup, Eploy, Pisinger ve Jorgensen, 2011). Ayrıca bilişsel esneklik (Bilgin, 2009; Bilgin, 2017) ve psikolojik dayanıklılık (Çetin, Yeloğlu ve Basım, 2015) ile duygusal dengesizlik (nevrotiklik) arasında da negatif yönlü; dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır.

Kişilik, bireylerin sürekli ve istikrarlı bir biçimde duygu, düşünce ve davranışsal özellikleriyle ortaya konan psikolojik bir sistemdir. (Allport, 1961; Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009; Burger, 2006; Funder, 2007; Mischel, Shoda ve Ayduk, 2008; Mount, Barrick, Scullen ve Rounds, 2005; Yelboğa, 2006). İnsanoğlunun bu sistemi tanıma, insan davranışlarına anlam verme, kişiliğin çeşitli özelliklerini temel alarak sınıflandırmaya çalışma çabaları çok eskiye dayanmaktadır. Alan yazında da kişiliğin nasıl geliştiğini açıklamaya yönelik çok sayıda kuram bulunmaktadır. Bu çalışmada ele alınan kişilik özellikleri, kişilikle ilgili yapılan tanımları

sistematikleştirerek bütünleştiren ve daha önce yapılan çalışmalardan hareketle kişiliğin beş farklı kavram altında açıklanabileceğini gösteren beş faktör kişilik kuramına (Somer, 1998; Somer ve Goldberg, 1999) dayanmaktadır.

Beş faktör kişilik kuramının oluşturduğu beş kavram dışadönüklük, duygusal dengesizlik (nevrotiklik), yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklıktır (Somer ve Goldberg, 1999). Dışadönüklük, kişilerin hayatta eğlenmesi, çevresiyle etkili iletişim kurması ve sıcakkanlı bir biçimde olumlu kişilik özellikleri sergilemesidir (Barrick ve Mount, 1991; McAdams, 2008; McCrae ve Costa, 1985). Yumuşak başlılık, kişilerin çevresiyle işbirliği içinde, sosyal, kibar, anlayışlı olması ve sıcak ilişkiler kurmasıdır (Glass, Prichard, Lafortune ve Schwab, 2013). Sorumluluk, kişilerin yaşamlarındaki kontrollerini planlı bir şekilde hareket ederek görevlerini planlı ve dikkatli bir biçimde yapma özellikleriyle belirgindir (McCrae ve Costa, 1985). Duygusal dengesizlik (nevrotiklik), kişilerin yaşamış oldukları durumlarda huzursuz, stresli ve kaygılı olduklarından dolayı baş etme becerisi sergileyememesidir. (Lounsbury ve Gibson, 2009; Glass vd., 2013). Deneyime açıklık ise bireylerin yaşamlarında farklı durum ve koşullara rahat bir biçimde uyum sağlayarak yaratıcı yönünü geliştiren hayal gücü gelişmiş özellikleriyle belirgindir (Bozionaes, 2014).

2020 yılı itibariyle baş gösteren COVID-19 salgını, pek çok kişi gibi ergenlerin de yaşamlarında maske takmak, aylarca okula gitmemek, uzaktan eğitim ve sokağa çıkma yasağı gibi ilk kez olağanüstü durumlarla karşılaşmalarına neden olmuştur. İlk kez karşılaştıkları bu durumların getirmiş olduğu olağanüstü önlemlerin, ergenlerin umut ve psikolojik sağlamlıklarına yönelik etkisinin incelenmesine ve salgın sürecinde kişilik özelliklerinin umut ve psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik çalışmalara gereksinim olduğu açıktır. Koruyucu faktörleri belirlemeye yönelik yapılacak çalışmalar devam eden bu süreçte ergenlerle yapılacak önleyici rehberlik çalışmalarına yön gösterecek, müdahale çalışmalarında öncelikleri belirlemeye yardımcı olacaktır. Özellikle kişisel ve sosyal rehberlik çalışmaları bağlamında, kazandırılması ya da geliştirilmesi gereken özellikleri, üzerinde durulması gereken konuları tanımlama imkanı sağlayacaktır. Bu bağlamda psikolojik sağlamlık, umut gibi olumlu özellik ve kişilik özellikleriyle yapılan bu çalışmanın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca alan yazında sıfatlara dayalı kişilik ve umut üzerine yapılan çalışmaların normal yaşamın sürdüğü dönemde yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın COVID-19 salgını sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerle yapılmasının ilgili alanyazına katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. Bu bakış açısıyla bu çalışmada COVID-19 salgını sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri ile umut ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma soruları şu şekildedir:

- a) Sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlıkları ve umut düzeyleri psikolojik desteğe ihtiyaç duyma, maddi desteğe ihtiyaç duyma, COVID-19 hasta yakını olma durumu ve salgın sürecinde aile bireylerinin işten çıkarılma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- b) Sıfatlara dayalı kişilik özellikleri sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlık ve umut düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplanmasında izlenen aşamalar ve son olarak araştırmada kullanılan analizlerin içeriği hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın deseni

Ergenlerin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri ile umut düzeyleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırma modeli araştırma yapılan grubun özelliklerini betimlemek için önceden belirlenmiş

anket veya ölçek uygulayarak toplanan verilerin çeşitli değişkenler açısından ilişki durumunun incelenmesidir (Akgün vd., 2014; Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde zaman ve maliyet açısından uygun olması ve sokağa çıkma yasağı sürecinde yüzyüze veri toplamanın mümkün olmamasından dolayı uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Araştırmanın çalışma grubunu COVID-19 salgınından etkilenen İstanbul ilinin Arnavutköy ilçesinde eğitim gören ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 14-18 yaş arası lise öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu belirlemede uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	2227	60,1
Erkek	1477	39,9
Okul Türü		
Meslek Lisesi	2028	54,8
Anadolu Lisesi	1179	31,8
İmam Hatip Lisesi	497	13,4
Toplam	3704	100,0

Veri toplama araçları

Bu çalışmada, ‘Psikolojik Sağlamlık Ölçeği’, ‘Umut Ölçeği’, ‘Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği’ ve araştırmacılar tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanılmıştır.

Psikolojik sağlamlık ölçeği

Smith ve diğerleri (2008) tarafından geliştirilen, Türkçe’ye uyarlaması Doğan (2015) tarafından yapılan ölçek, üçü ters puanlanan altı maddeden oluşmaktadır. Uyarlama çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik değeri 0,91 bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin madde faktör yük değerlerinin 0,63-0,79 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları için yapı geçerliliği incelenmiş, açımlayıcı faktör analizi sonucunda açıklanan varyans %55 bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu uyum indekslerinin geçerli aralıklarda olduğu saptanmıştır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça psikolojik sağlamlık da artmaktadır. Bu çalışma için Cronbach alfa katsayısı 0,77 olarak belirlenmiştir.

Çocuklarda umut ölçeği

Snyder ve diğerleri (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması Atik ve Kemer (2009) yapılan ölçek, çocuklarda umut düzeyini belirlemek için geliştirilmiştir. Uyarlama çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik değerinin 0,74 olduğu saptanmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasında yapılan test tekrar test güvenirliği ise 0,57’dir. Ölçek, ‘amaca ulaşma yolları’ ve ‘amaca güdülenme’ olmak üzere iki alt boyut ve altı maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin tek sayılı maddeleri amaca güdülenme ve çift sayılı maddeleri amaca ulaşma yolları alt boyutu altındadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu uyum indekslerinin geçerli aralıklarda olduğu saptanmıştır. Bu çalışma için Cronbach alfa değeri 0,83 olarak belirlenmiştir.

Sıfatlara dayalı kişilik testi

Ölçek, Bacanlı ve diğerleri (2007) tarafından ergenlerin kişilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık olmak üzere beş alt boyut ve 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları için yapı geçerliliğine bakılmış, açıklayıcı faktör analizi sonucunda açıklanan varyans %52,6 bulunmuştur. Ölçek için yapılan dış ölçüt geçerliliği çalışmasında ise Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği, Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmış ve ölçeğin dış ölçüt geçerliliğini de sağladığı saptanmıştır. Ölçeğin nevroitiklik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarının Cronbach alfa katsayıları sırasıyla 0,73, 0,89, 0,80, 0,87, 0,88 ve test-tekrar test katsayıları sırasıyla 0,85, 0,85, 0,68, 0,86, 0,71 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach alfa katsayısı 0,85'tir.

İşlem

Araştırmanın verileri, okulların tatil edilmesinden ve ergenlerin sokağa çıkmalarının yasak olmasından dolayı çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanacağı çalışma grubu ulaşılması kolay ve aynı zamanda okullardaki idarecilerden etkin destek alınmasının kolay olması için Arnavutköy ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın etik kurul izni Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları'nda (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) 03.07.2020 tarihli ve 2020-04 sayılı etik kurul onayıyla alınmıştır. Etik onay alındıktan sonra 04.07.2020 ve 15.07.2020 tarih aralıklarında veriler toplanmıştır. Çevrimiçi linki sosyal medya aracılığıyla araştırmanın yapılacağı ilçede duyurulmuş ve 04.07.2020 - 15.07.2020 tarih aralığında veriler toplanmıştır. Elektronik ortamda hazırlanan veri toplama aracının ilk bölümünde bilgilendirilmiş onam yer almış, katılımcılar araştırmaya katılmayı kabul etmeleri durumunda veri toplama araçlarına ulaşmışlardır. Veri toplama amacıyla oluşturulan formda bütün soruları işaretleme zorunluluğu getirilerek kayıp verilerin oluşması engellenmiştir.

Verilerin analizi

Farklı okul türlerinde öğrenim görmekte olan 4183 katılımcıdan toplanan veriler SPSS 25.0 programı ile analiz edilmiştir. Veri analizi için öncelikle uç değerler, Mahalanobis uzaklığı ile belirlenmiştir. Mahalanobis değerleri bir bağımsız değişkenin diğer değişkenlerle olan uzaklığı belirtir. Belirlenen 479 veri ayıklandıktan sonra kalan 3704 veri ile analizler yapılmıştır. Çalışmada verilerin normallik değerlerini incelemek için basıklık ve çarpıklık değerleri kontrol edilmiş ve bu değerlerinin +1 ve -1 aralığında (Barrett, Gloekner, Leech ve Morgan, 2012) normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Değişkenlere ilişkin gruplar arası farklılıkları incelemek için iki grubun karşılaştırılmasında *t* testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sıfatlara dayalı kişilik özelliği, psikolojik sağlamlık ve umut arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ise Pearson korelasyon analizi ve sıfatlara dayalı kişilik özelliğinin psikolojik sağlamlık ve umut yordama gücünü belirlemek amacıyla standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 2

Katılımcıların Psikolojik Sağlamlık, Umut ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Özelliklerine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Psikolojik Sağlamlık	3704	19,3604	4,74815	-,075	,122
Umut	3704	24,3942	6,40008	-,365	-,627
Duygusal Dengesizlik	3704	25,4293	5,90929	,197	,056
Dışadönüklük	3704	44,3693	9,46322	-,482	,250
Deneyime Açıklık	3704	40,9015	6,69890	-,420	,485
Yumuşak başlılık	3704	48,3642	8,39376	-,670	,753
Sorumluluk	3704	37,6793	7,45205	-,665	,308

Regresyon analizinin varsayımlarının sağlanması için ikinci adımda otokorelasyon durumu incelenmiştir. Otokorelasyonun analizlerde ortaya çıkması analizin hatalı seçilmesi, modele bazı değişkenlerin alınmaması veya yanlış analizlerden kaynaklanabilmektedir. Regresyon analizlerinde katkısı olmayan değişkenlerin katkı yapmış gibi gözükmelerine sebep olabilir (Uysal ve Günay, 2001). Değişkenler arasındaki otokorelasyon durumu için Durbin- Watson d değeri incelenmiştir. Durbin Watson d değerinin 1,747 ile tutucu değer aralığından olduğu saptanmıştır (Field, 2005). Üçüncü adım olarak varyans büyütme faktörü ve tolerans değerleri hesaplanmıştır. Çoklu eşdoğrusallık seçilen değişkenleri yordayıcı en az iki değişken arasındaki korelasyonel ilişkinin çok yüksek olmamasıdır (Kacar ve Sarıçam, 2015). Bu çalışmada tolerans değerinin 0,52 - 0,91, varyans büyütme faktörü değerinin ise 1,93 – 1,86 aralığında olduğu saptanmıştır. Bu bulgular değişkenler arasında çoklu korelasyon olmadığını göstermektedir (Field, 2005). Standart çoklu regresyon analizi varsayımlarının dördüncü adımı olarak yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki ilişki düzeyleri için değişkenler arasındaki korelasyon değerlerine bakılmıştır. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkilerin 0,069 ile 0,592 arasında anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu sayıtlılar sonucunda verilerin regresyon analizi için uygun olduğunu görülmüş ve standart çoklu regresyon analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Ergenlerin umut ve psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının COVID-19 salgın sürecinde psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılığını belirlemek için *t*-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık ve Umut Düzeylerinin Psikolojik Desteğe İhtiyaç Duyma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Psikolojik Sağlamlık	Evet	974	17,45	4,78	3702	15,095	0,00*
	Hayır	2730	20,04	4,55			
Umut	Evet	974	22,83	6,43	3702	8,976	0,00*
	Hayır	2730	24,95	6,30			

*p < 0,05.

Tablo 3’de görüldüğü üzere COVID-19 salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlık [$t(3702) = 15,095$, $p < 0,05$] ve umut [$t(3702) = 8,976$, $p < 0,05$] düzeyleri COVID-19 salgın süresince psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Psikolojik desteğe ihtiyaç duymayan ergenlerin psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 20,04$) ve umut ($\bar{x} = 24,95$) düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyan ergenlerin psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 17,45$) ve umut ($\bar{x} = 22,83$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin umut, psikolojik sağlamlık ve sıfatlara dayalı kişilik özellikleri puan ortalamalarının COVID-19 salgın sürecinde ailelerin maddi desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılığının belirlemek için *t*-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık ve Umut Düzeylerinin Maddi Desteğe İhtiyaç Duyma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Psikolojik Sağlamlık	Evet	1629	18,79	4,70	3702	6,464	0,00
	Hayır	2075	19,81	4,75			
Umut	Evet	1629	23,82	6,41	3702	4,836	0,00
	Hayır	2075	24,84	6,36			

Tablo 4’de görüldüğü üzere COVID-19 salgını sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlık [$t(3702) = 6,464$, $p < 0,05$] ve umut [$t(3702) = 4,836$, $p < 0,05$] düzeylerinin COVID-19 salgın süresince maddi desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Maddi desteğe ihtiyaç duymayan ergenlerin psikolojik sağlamlıkları ($\bar{x} = 19,81$) ve umut düzeylerinin ($\bar{x} = 24,84$) maddi desteğe ihtiyaç duyanların psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 18,79$) ve umut düzeylerinden ($\bar{x} = 23,82$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin umut ve psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının COVID-19 hastası yakını olma durumuna göre farklılığının belirlemek için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık ve Umut Düzeylerinin COVID-19 Hastası Yakını Olma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Psikolojik Sağlamlık	Evet	900	18,35	4,94	3702	7,423	0,00*
	Hayır	2804	19,69	4,64			
Umut	Evet	900	23,59	6,32	3702	4,367	0,00*
	Hayır	2804	24,65	6,41			

* $p < 0,05$

Tablo 5’de görüldüğü üzere ergenlerin psikolojik sağlamlık [$t(3702) = 7,423$, $p < 0,05$] ve umut düzeyleri [$t(3702) = 4,367$, $p < 0,05$] COVID-19 hastası yakını olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. COVID-19 hastası yakını olan ergenlerin psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 18,35$) ve umut ($\bar{x} = 23,59$) düzeylerinin hastalığa yakalanan yakını olmayanların psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 19,35$) ve umut ($\bar{x} = 24,65$) düzeylerinden daha düşük olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin umut, psikolojik sağlamlık ve sıfatlara dayalı kişilik özellikleri puan ortalamalarının COVID-19 salgın sürecinde aile bireylerinin işten çıkarılma durumuna göre farklılığının belirlemek için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık ve Umut Düzeylerinin Salgın Süresince Aile Bireylerinin İşten Çıkarılma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Psikolojik Sağlamlık	Evet	644	18,90	4,64	3702	2,697	0,01*
	Hayır	3060	19,46	4,77			
Umut	Evet	644	23,47	6,93	3702	3,801	0,00*
	Hayır	3060	24,59	6,27			

* $p < 0,05$.

Tablo 6’da görüldüğü üzere COVID-19 salgını sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlık [$t(3702) = 2,697$, $p < 0,05$] ve umut [$t(3702) = 3,801$, $p < 0,05$] düzeylerinin COVID-19 salgın sürecinde aile bireylerinin işten çıkarılma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. COVID-19 salgın sürecinde işten çıkarılan aile bireyleri olan ergenlerin psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 18,90$) ve umut düzeylerinin ($\bar{x} = 23,47$) salgın sürecinde aile bireyleri işten çıkarılmayanların psikolojik sağlamlık ($\bar{x} = 19,46$) ve umut düzeylerine ($\bar{x} = 24,59$) göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin psikolojik sağlamlık, umut ve sıfatlara dayalı kişilik özellikleri puan ortalamaları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık, Umut ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. Psikolojik Sağlamlık	-						
2. Umut	0,372*	-					
3. Dışadönüklük	0,246*	0,381*	-				
4. Yumuşak Başlılık	0,069*	0,204*	0,354*	-			
5. Sorumluluk	0,184*	0,384*	0,592*	0,506*	-		
6. Duygusal Dengesizlik	0,335*	-0,288*	-0,242*	-0,190*	-0,229*	-	
7. Deneyime Açıklık	0,145*	0,331*	0,570*	0,361*	0,455*	-0,060*	-

**p < 0,01

Tablo 7 incelendiğinde, psikolojik sağlamlık ile sıfatlara dayalı kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik ($r = -0,335$, $p < 0,01$) arasında negatif, dışadönüklük ($r = 0,246$, $p < 0,01$), yumuşak başlılık ($r = 0,069$, $p < 0,01$), sorumluluk ($r = 0,184$, $p < 0,01$) ve deneyime açıklık ($r = 0,145$, $p < 0,01$) arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Ergenlerin umut düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik alt boyutu olan duygusal dengesizlik ($r = -0,288$, $p < 0,01$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bunun yanında umut ile dışadönüklük ($r = ,381$, $p < 0,01$), yumuşak başlılık ($r = 0,204$, $p < 0,01$), sorumluluk ($r = 0,384$, $p < 0,01$) ve deneyime açıklık ($r = 0,331$, $p < 0,01$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

COVID-19 salgın süresince sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarını yordayan değişkenleri belirlemek için standart çoklu regresyon analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Özelliklerinin Standart Çoklu Regresyon Analizi

	B	Standart Sapma	β	t	p	İkili r	Kısmi R
(Sabit)	21,886	0,679	-	32,253	0,00	-	-
1. Dışadönüklük	0,72	0,011	0,144	6,838	0,00	0,112	0,104
2. Yumuşak Başlılık	-0,047	0,010	-0,082	-4,585	0,00	-0,075	-0,070
3. Duygusal Dengesizlik	-0,242	0,013	-0,301	-18,902	0,00	-0,297	-0,287
4. Deneyime Açıklık	0,038	0,014	0,014	2,761	0,01	0,045	0,045
5. Sorumluluk	-0,030	0,013	0,047	2,293	0,02	0,038	0,035

Tablo 8 incelendiğinde, dışadönüklük, yumuşak başlılık, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık ve sorumluluk birlikte, ergenlerin psikolojik sağlamlıkları ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir, ($R = 0,38$, $R^2 = 0,15$, $p < 0,05$). Adı geçen beş değişkenle birlikte, ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının toplam varyansın yaklaşık %15’ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin psikolojik sağlamlık üzerindeki göreceli önem sırası duygusal dengesizlik ($\beta = -0,301$; $t = -18,902$, $p < 0,01$), dışadönüklük ($\beta = 0,144$; $t = 6,838$, $p < 0,01$), yumuşak başlılık ($\beta = -0,082$; $t = -4,585$, $p < 0,01$), sorumluluk ($\beta = 0,047$; $t = 2,293$, $p < 0,01$) ve deneyime açıklık ($\beta = 0,014$; $t = 2,761$, $p < 0,01$) şeklindedir.

COVID-19 salgın süresince sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin umut düzeylerini yordayan değişkenlerin belirlenmesi için standart çoklu regresyon analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Umut Düzeyinin Yordayıcısı Olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Özelliklerinin Standart Çoklu Regresyon Analizi

	B	Standart Sapma	β	t	p	İkili r	Kısmi R
(Sabit)	14,738	0,866	-	17,015	0,00	-	-
1. Dışadönüklük	0,087	0,014	0,128	6,436	0,00	0,105	0,093
2. Yumuşak başlılık	-0,036	0,013	-0,048	-2,800	0,01	-0,046	-0,040
3. Duygusal Dengesizlik	0,226	0,017	-0,208	-13,809	0,00	0,173	-0,199
4. Deneyime Açıklık	0,160	0,017	0,167	9,222	0,00	0,150	0,133
5. Sorumluluk	0,179	0,016	0,209	10,651	0,00	0,173	0,153

Tablo 9 incelendiğinde, dışadönüklük, yumuşak başlılık, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık ve sorumluluk birlikte, ergenlerin umut düzeyleri ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir, $R = 0,485$, $R^2 = 0,24$, $p < 0,05$. Adı geçen beş değişken birlikte, umut düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık %24'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin umut düzeyindeki göreceli önem sırası sorumluluk ($\beta = 0,209$; $t = 10,651$, $p < 0,01$), duygusal dengesizlik ($\beta = -0,208$; $t = -13,809$, $p < 0,01$), , deneyime açıklık ($\beta = 0,167$; $t = 9,222$, $p < 0,01$), dışadönüklük ($\beta = 0,128$; $t = 6,436$, $p < 0,01$) ve yumuşak başlılıktır ($\beta = -0,048$; $t = -2,800$, $p < 0,01$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre maddi desteğe ihtiyaç duyan ve salgın sürecinde işten çıkarılan aile bireyi olan ergenlerin maddi desteğe ihtiyaç duymayan ve salgın sürecinde işten çıkarılan aile bireyi olmayan akranlarına göre daha az psikolojik sağlamlık düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Alan yazın incelendiğinde çoğunlukla yüksek gelir düzeyine sahip olan bireylerin psikolojik sağlamlıklarının da yüksek olduğuna yönelik sonuçların bulunması araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir (Atarbay, 2017; Bindal, 2018; Ersöz, 2018; Ezer, 2017; Özcan, 2005; Yöndem, 2016). Bunun yanında, alan yazında gelir düzeyinin psikolojik sağlamlık üzerinde etkisinin olmadığını belirten sonuçlar da bulunmaktadır (Azaklı, 2017; Özcan, 2015; Topbay, 2016; Toplu, 2017; Yıldırım, 2019).

Olzewski Kubilius (2003) düşük gelir düzeyinin ve uygun sosyal desteğin olmaması bireylerin psikolojik sağlamlıklarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Veenhoven ve Dumludağ (2015) da gelir ve mutlulukla ilgili yapılan çalışmaların bu iki değişkenin ilişkili olduğunu gösterdiğini vurgulamaktadır. Kişi başı gelir düzeyi yüksek ülkelerde ortalama mutluluk, kişi başı gelir düzeyi düşük olan ülkelere kıyasla daha yüksek çıkmaktadır. Aynı şekilde, ülke içinde de yüksek gelirli bireylerin mutluluk ortalaması, düşük gelirli bireylere kıyasla daha yüksektir (Veenhoven ve Dumludağ, 2015). Benzer şekilde Köksal ve Şahin'in (2015) yaptığı çalışma da aylık hane halkı gelirinin mutluluk üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre maddi desteğe ihtiyaç duyan ve salgın sürecinde işten çıkarılan aile bireyi olan ergenlerin maddi desteğe ihtiyaç duymayan ve salgın sürecinde işten çıkarılan aile bireyi olmayan akranlarına göre daha az umut düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Alan yazında bu sonucu destekleyen çalışmaların (Aydoğan, 2010; Kula, 2008; Özmen, Dündar, Çetinkaya, Taşkın ve Özmen, 2008; Usta, 2013; Üngüren, 2007) yanı sıra umut düzeyinin maddi gelire göre farklılaşmadığına yönelik Çiğdem'in (2020) çalışması da bulunmaktadır.

Hyams ve diğerlerinin (2002) de belirttiği gibi ölümcül virüs korkusu bireylerde psikolojik ve sosyolojik etkilerin yanı sıra ekonomideki gibi daha uzun vadeli sonuçlar da ortaya çıkarmaktadır. Bu süreçte bazı iş alanlarında çalışanlar (örneğin sağlık, temizlik maddeleri

üretimi vb) daha fazla mesai yapmak zorunda kalırken bazı çalışanlar (örneğin lokanta, alışveriş merkezi vb) işlerini ya da gelirlerini kaybetme durumuyla karşı karşıya kalmışlardır. Salgın sürecinde ülkeleri ve bireyleri en fazla zorlayan unsurlardan biri sağlık, sağlık sisteminin yönetimi iken bir diğeri de ekonomi olmuştur. Ekonomik endişelerden dolayı birçok ülke salgın sürecindeki çoğu tedbiri gevşetmek ya da kaldırmak zorunda kalmıştır. Benzer şekilde pek çok ülkede insanlar salgın sebebiyle uygulanan kısıtlamaların ortadan kaldırılması için protesto gösterileri yapmışlardır. Salgın sürecinin gelir düzeyi düşük ve maddi güvencesi olmayan kişi ve ülkeler için çok daha zorlayıcı olduğu ortadadır. Nitekim Cao ve diğerleri (2020) COVID-19 salgın sürecinin, ekonominin günlük yaşam üzerindeki etkilerinden dolayı bireylerde anksiyete belirtilerine neden olduğunu belirtmektedirler. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’ de de salgın süreci ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiş, birçok insanın gelirini kaybetmesine ya da daha az kazanmasına neden olmuştur. Ailelerin yaşadıkları maddi sorunlar, maddi ihtiyaçlarını karşılayan aile bireylerinin işten çıkarılmaları veya ücretsiz izne ayrılmaları benzer şekilde ergenleri de olumsuz etkilemiş, psikolojik açıdan daha kırılgan olmalarına, geleceğe ilişkin umutlarının azalmasına neden olmuş olabilir. Bu süreçte ekonomik açıdan sıkıntı yaşayan ergenler ihtiyaçlarının karşılanması konusunda daha fazla kısıtlama yaşamış olabilirler. Maddi geliri yüksek olan ergenler, ihtiyaçlarını gidermede sorun yaşamadıklarından dolayı daha rahat hareket etmiş olabilirler.

COVID-19 salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlıkları ve umut düzeyleri salgın sürecinde psikolojik desteğe ihtiyaç duymayanlardan daha yüksektir. Werner ve Smith’ e (2001) göre ergenler psikolojik sorun yaşadıklarında çevresel, duygusal ve psikolojik destek aramaktadırlar. Çalışmanın katılımcıları olan ergenler için içinde bulundukları dönem okul yaşamının temel olduğu, arkadaş ilişkilerinin çok önemli olduğu bir dönemdir. Salgın süreci, ergenlerin yaşamlarının bu iki unsuru için de alt üst edici olmuştur. Çalışmanın katılımcıları uzun yıllardan sonra ilk defa haftalarca okula gitmemek gibi bir durumla karşılaşmış, bu kadar uzun süre arkadaş ilişkilerinden ve mevcut sosyal yaşamlarından uzak kalmışlardır. Hayatlarında ilk kez sokağa çıkmaları yasal yaptırımla engellenmiştir. Evde geçirilmesi gereken süreç ergenlik döneminde görmeyi beklediğimiz ebeveynlerle çatışma durumunu da artırmış olabilir. Tüm bunlar bireylerin psikolojik desteğe ihtiyaç duymalarına neden olmuş olabilir. Elbette her birey bu durumu travmatik olarak değerlendirmemektedir. Nitekim mevcut çalışmada da katılımcıların üçte ikisi psikolojik destek alma ihtiyacı duymadığını belirtmiştir. Çalışmadan elde edilen bu sonuç, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan ergenlerin diğerlerine göre daha fazla sorun yaşamalarından, yaşadıkları sorunları daha travmatik algılamalarından, baş etme becerilerinin yetersizliğinden kaynaklanmış olabilir. Yaşadıkları sorunlarla baş etme becerileri düşük olan bireylerin psikolojik sağlamlıklarının ve dolayısıyla da geleceğe ilişkin başarılı olmaya yönelik beklentisinin yani umutlarının da az olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre COVID-19 hasta yakını olan ergenlerin psikolojik sağlamlık ve umut düzeyleri, hasta yakını olmayanlara göre daha düşüktür. Cao ve diğerlerinin (2020) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada COVID-19 hastası yakını veya tanıdıkları olan bireylerin psikolojik sıkıntılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bilindiği üzere salgın süreci, hasta olan ya da olmayan, herkesin yaşamını önemli ölçüde etkilemiştir. Daha önce de belirtildiği üzere tüm yaşam alışkanlıklarını değiştirmiştir. Bununla birlikte COVID 19 hastası ya da yakını olmak, bu hastalığı her gün takip edilen haber ve istatistiklerin ötesinde bir anlama taşıyor olabilir. Hasta yakınlarına yönelik yapılan çalışmalar bu sürecin hasta yakınları için de zorlayıcı olduğunu göstermektedir. Örneğin, Çivi, Kutlu ve Çelik’in (2011), kanserli hasta yakınları ile yaptıkları çalışmada, hasta yakınlarının %24,55’inin hafif, %7,3’ünün orta, %2,7’sinin şiddetli derecede depresyonda olduğu belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada hasta yakınlarının %20’sinin genel sağlık ve yaşam kalitelerini kötü olarak değerlendirdikleri; %25,4’ünün genel sağlık durumlarından ve yaşamlarından çok az memnun oldukları ya da hiç hoşnut olmadıkları ortaya konulmuştur. Kanser hastasının yakını olmak hem

ölümcül bir hastalıkla yüz yüze olmayı, hem de ağır bir bakım yükünü beraberinde getirmektedir. COVID-19 hastalığı bu bağlamda ölümcül olabilme ve kanserden farklı olarak tecrit altında olmayı beraberinde getirmektedir. Polizzi, Lynn ve Perry (2020) bu salgının günlük hayatın hemen hemen bütün yönlerini bozarak bireyleri zorla tecrit altına almayı gerekli kıldığından bir takım sorunları da beraberinde getirdiğinden söz etmektedir. COVID-19 hastası bir yakına sahip olma, bireyleri hastalığın daha somut hale gelmesi; hastalığa yakalanma ya da yakalanmış olma riski, hasta yakınının sağlık durumuna ilişkin korku, kaygı, üzüntü; tecrit altında olmasından dolayı hasta yakınına ulaşamamanın getirdiği üzüntü, merak ve kaygı, hasta ile temastan dolayı tecrit altında olma, sosyal çevre tarafından dışlanma gibi durumlarla karşı karşıya getirebilmektedir. Bu durumun olumsuzluklarını yaşayan bir aile ortamında bulunan ergenin de bundan olumsuz etkilenmemesi mümkün değildir denilebilir. Bu bağlamda COVID-19 hastası yakını olan ergenlerin, hasta yakını olmayan akranlarına göre salgın sürecinden daha fazla olumsuz etkilendikleri, bundan dolayı da psikolojik sağlamlık ve umut düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmada psikolojik sağlamlık ile sıfatlara dayalı kişilik alt boyutu olan duygusal dengesizlik arasında negatif yönlü; dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Çetin, Yeloğlu ve Basım'ın (2015), Topçu (2017) ve Özer'in (2013) yapmış oldukları farklı çalışmalarda da psikolojik sağlamlık ile duygusal dengesizlik kişilik özelliği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken, dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunması araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu durum salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerden çevresiyle etkili iletişim kurup sıcakkanlı ilişkiler geliştirerek dışadönüklük; sosyal ilişkilerinde anlayışlı davranarak yumuşakbaşlılık; hayatlarında kontrollü, planlı ve dikkatli bir şekilde yaşayarak sorumluluk; yaşamlarında farklı durum ve olaylara karşı rahat biçimde uyum sağlayarak deneyime açıklık kişilik özelliklerini ifade ettiklerinden dolayı psikolojik sağlamlıklarının da yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca yaşanan olumsuz durumlara karşı stresli ve kaygılı bir biçimde tepki gösterme olan duygusal dengesizlik kişilik özelliği ise travmatik durumdan dolayı bireylerin yaşama uyumlarını zorlaştırdığından psikolojik sağlamlıklarının da olumsuz anlamda etkilendiği söylenebilir. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre dışadönüklük, yumuşak başlılık, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık ve sorumluluk birlikte salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarındaki toplam varyansın yaklaşık %15'ini açıklamaktadır. Campbell-Sills, Forde ve Stein (2006) yapmış oldukları çalışmada beş faktör kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik, dışadönüklük ve sorumluluk boyutlarının psikolojik sağlamlığı anlamlı bir şekilde yordadığı fakat deneyime açıklık ve uyumluluğun anlamlı bir şekilde yordamadığının saptanması araştırma sonuçlarıyla kısmen örtüşmektedir. Olumlu kişilik özellikleri yüksek olan bireylerin çevreyle etkileşimleri ve benlik saygıları yüksek olduklarından dolayı psikolojik dayanıklılıkları da yüksektir (Davey, Eaker ve Walters, 2003; Hettema vd., 2006). Bundan dolayı salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin olumlu kişilik özelliklerine sahip olanların psikolojik sağlamlıklarının arttığı söylenebilir. Fayombo'ya (2010) göre duygusal problemleri olan bireylerin kendi içsel kapasitelerini kullanmakta problem yaşamaları psikolojik sağlamlıklarının düşük olmasına neden olabilir. Benzer şekilde olumlu kişilik özellikleri düşük olan ergenlerin bu süreçte iç dinamiklerini kullanıp sorunların üstesinden gelemediklerinden bu durumun da psikolojik sağlamlıklarını da olumsuz anlamda etkilediği söylenebilir.

Umut ile sıfatlara dayalı kişilik alt boyutu olan duygusal dengesizlik arasında negatif yönlü; dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Vatan (2013) yapmış olduğu çalışmada umutsuzluk ve nörotiklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptarken, dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunması araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Şakar'ın (2019) üniversite öğrencileri üzerinde ve Tarhan'ın (2012) farklı yaş grubundaki bireylerle yapmış oldukları çalışmalarda umut ile sıfatlara dayalı kişilik alt boyutu olan

duygusal dengesizlik arasında negatif yönlü; dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanması da araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Araştırma sonuçları alan yazındaki çalışmalarla beraber değerlendirildiğinde olumlu kişilik özellikleri taşıyan dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık kişilik özellikleri yüksek olan ergenlerin yaşamış oldukları olumsuz durumdan daha az etkilendikleri ve bu noktada umutlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum olumlu kişilik özellikleri sergileyen ergenlerin yaşanan olumsuz durumlara karşı daha pozitif yaklaşıtlarından dolayı geleceğe yönelik umut düzeylerinin de olumlu anlamda etkilendiği söylenebilir.

COVID-19 salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin kişilik özelliklerinin psikolojik sağlamlık ve umut üzerindeki etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada psikolojik ve maddi desteğe ihtiyaç duyan, COVID-19 hastası yakını olan ve aile bireylerinin işten çıkarılan ergenlerin psikolojik sağlamlık ve umut düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca psikolojik sağlamlık ve umut ile sıfatlara dayalı kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik arasında negatif; dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Son olarak yapılan regresyon analizleri sonucunda kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik, dışadönüklük, yumuşakbaşlılık, sorumluluk ve deneyime açıklığın umut ve psikolojik sağlamlığı anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır.

COVID-19 salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin psikolojik sağlamlık, umut ve sıfatlara dayalı kişilik özellikleri ile ilgili elde edilen sonuçların, salgın sürecinde sokağa çıkma yasağı olan ergenlerle ilgili tedbirler alınması gerektiğini göstermektedir. Bu noktada COVID-19 salgınında sokağa çıkma yasağı olan ergenlerin bu sürecin oluşturduğu olumsuz durumun atlatılmasını kolaylaştırmak için kişilik özelliklerinin tespit edilmesini ve çevreleriyle aktif etkileşim ve iletişim halinde olan dışadönük; çevresel ilişkilerde uyumlu ve anlayışlı olan yumuşakbaşlılık; salgın sürecinde kontrollü ve dikkatli bir biçimde verilen görevleri yerine getirebilen sorumluluk ve son olarak da yaşanabilecek olumsuz durum ve olaylara uyum sağlayabilecek deneyime açıklık özelliklerinin kazandırılmasına yönelik rehberlik çalışmalarının yapılması bu tür durumlarda ergenlerin yaşama uyumunu kolaylaştıracaktır düşünölmektedir.

Bu çalışmada ergenlerin sadece sokağa çıkma yasağı olduğu dönemdeki psikolojik durumları değerlendirilmiştir ve katılımcılar uygun örnekleme yöntemi ile İstanbul ili Arnavutköy ilçesinde eğitim gören lise öğrencileridir. Bu durum çalışmanın temsil edilebilirliği açısından bir sınırlılık teşkil edebilir. Bu açıdan en fazla vakanın göröldüğü il olan İstanbul'un genelinde bu araştırma tekrarlanabilir. Ayrıca çalışmanın yapıldığı döneme göre kısıtlamalar azaltılmış olmakla birlikte salgın yaşamı etkilemeye devam etmektedir. Bu sürecin uzun dönemli etkilerini belirlemek için benzer nitelikte çalışmalar tekrarlanabilir.

Çalışmada katılımcı ergenlerin üçte ikisi bu süreçte psikolojik destek almaya ihtiyaç duymadıklarını belirtmiş, bu bireylerin psikolojik sağlamlık ve umut düzeyleri de diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bundan sonraki çalışmalarda psikolojik destek almaya ihtiyaç duymayan ergenlerle kişilik özelliklerine, aile yapılarına, destek kaynaklarına yönelik yapılacak çalışmalarla bu ergenlerin destek kaynakları belirlenebilir ve bu sonuçlar doğrultusunda rehberlik çalışmaları planlanabilir. Bu rehberlik çalışmalarının içeriğinde ergenlere yönelik gerekli bilgi ve becerileri içeren, psikolojik sağlamlık ve umut düzeyiyle olumlu ilişkili olan özellikleri kazandırmaya yönelik, psikolojik sağlamlık, empati, stres yönetimi, problem çözme, esneklik, olumsuz düşöncelerle baş etme ve geleceğe odaklanma gibi konuları içeren psiko-eğitim programları hazırlanabilir.

Etik Kurul Onay Bilgileri

Bu çalışma, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 03.07.2020 tarih ve 2020-04 sayılı kararı ile araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Yazarlar, bu çalışma için herhangi bir finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Kaynakça

- Akgün, Ö.E., Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Demirel, F., ve Karadeniz, Ş. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akman, Y. ve Korkut, F. (1993). Umut ölçeği üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 193-202.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- APA (2020). *Building your resilience*. Retrieved from <https://www.apa.org/topics/resilience>
- Atarbay, S. (2017). *Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atik, G. ve Kemer, G. (2009). Çocuklarda umut ölçeğinin psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 8(2), 379-390.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>nden erişilmiştir (Tez No. 270930).
- Aydın, E. (2018). *Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik sağlamlık ve depresyon belirtileri üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>nden erişilmiştir (Tez No. 497319).
- Averill, J. R., Catlin, G., & Chon, K. K. (1990). *Rules of hope*. New York: Springer-Verlag.
- Aydoğan, S. (2010). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin umut ve benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>nden erişilmiştir (Tez No. 249939).
- Azaklı, A. (2017). *Liseli ergenlerde psikolojik sağlamlığın duygusal zekâ ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>nden erişilmiştir (Tez No. 249939).
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kişilik kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(2), 261-279.
- Barrett, K. C., Gloeckner, G. W., Leech, N. L., & Morgan, G. A. (2012). *IBM SPSS for introductory statistics: Use and interpretation* (Fifth Edition). United Kingdom: Rutledge Press.
- Barrick, M. R., & Mount, M. K. (1991). The big five personality dimensions and job performance: A meta-analysis. *Personnel Psychology*, 44(1), 1-26
- Baş Atik, Z. (2018). *Öğretmenlerin işle bütünleşme düzeylerinin beş faktör kişilik özellikleri, iş doyumu ve öznel iyi oluşla ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>nden erişilmiştir (Tez No. 504652).
- Benetti, C. (2006). Affect regulated indirect effects of trait anxiety and trait resilience on self esteem. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 341-352.
- Bilgin, M. (2009). Bilişsel esnekliği yordayan değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 142-157.
- Bilgin, M. (2017). Ergenlerin beş faktör kişilik özelliği ile bilişsel esneklik ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(62), 945-954.

- Bindal, G. (2018). *Ergenlerin psikolojik sağlamlığın (resilience), çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 498780).
- Bozıoneles, N. (2014). The big five of personality and work involvement. *Journal of Managerial Psychology*, 19(1), 69-81. doi:10.1108/02683940410520664
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (Çev., Erguvan Sarioğlu). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum* (23. basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research* 287, 3-12. doi:10.1016/j.psychres.2020.112934
- Carver, C. S. (1998). Resilience and thriving: Issues, models, and linkages. *Journal of Social Issues*, 54, 245-266. doi:10.1111/0022-4537.641998064
- Campbell-Sills, L., Forde, D. R., & Stein, M. B. (2009). Demographic and childhood environmental predictors of resilience in a community sample. *Journal of Psychiatric Research*, 43, 1007-1012. doi:10.1016/j.jpsychires.2009.01.013
- Chung, H. (2008). *Resilience and character strenghts among college student* (Unpublished doctoral dissertation). University of Arizona, Arizona.
- CNNTÜRK. (2021). *Koronavirüs COVID-19 verileri*. <https://www.cnnturk.com/corona-virusu-haberleri> adresinden erişilmiştir.
- Cohn, M. A., Fredrickson, B. L., Brown, S. L., Mikels, J. A., & Conway, A. M. (2009). Happiness unpacked: Positive emotions increase life satisfaction by building resilience. *American Psychological Association*, 9(3), 361-368. doi: 10.1037/a0015952
- Çetin, F., Yeloğlu, H.O. ve Basım, H.N. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-92.
- Çiğdem, E. (2020). *Pansiyonda ve ailesi yanında kalan liseli öğrencilerin umut, dindarlık ve akademik başarı durumlarının karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 619315).
- Çivi, S., Kutlu, R. ve Çelik, H. H. (2011). Kanserli hasta yakınlarında depresyon ve yaşam kalitesini etkileyen faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*, 53(4), 248-253.
- Davey, M., Eaker, D. G., & Walters, L. H. (2003). Resilience processes in adolescents: Personality profiles, self-worth, and coping. *Journal of Adolescent Research*, 18(4), 347-362. doi: 10.1177/0743558403018004002
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Düzgün, E. (2004). *Mimari tasarım eğitiminde "başarı yöneliminin" ölçülmesi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 151661).
- Ebstrup, J. F., Eploy, L. F., Pisinger, C., & Jorgensen, T. (2011). Association between the five factor personality traits and perceived stress: Is the effect mediated by general self-efficacy? *Anxiety, Stress and Coping*, 24(4), 407-419.
- Ersöz, O. (2018). *Psikolojik ve akademik değişkenlerin temel eğitimden ortaöğretime geçiş sınav başarısına etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> erişilmiştir (Tez No. 505639).
- Eryılmaz, A. ve Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 189-203.
- Fayombo, G. (2010). The relationship between personality traits and psychological resilience among the Caribbean adolescents. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2), 105-116. doi: 10.5539/ijps.v2n2p105
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th edition). New York: McGraw Hill.

- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publication.
- Funder, D. C. (2007). *The personality puzzle* (4th ed.). New York: W. W. Norton & Company.
- Fletcher, D., & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience: A review and critique of definitions, concepts, and theory. *European Psychologist*, 18(1), 12-23.
- Gizir, C. A. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-126.
- Glass, R., Prichard, J., Lafortune, A., & Schwab, N. (2013). The influence of personality and facebook use on student academic performance. *Issues in Information Systems*, 14(2), 119-126.
- Güloğlu, B. ve Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(11), 73-88.
- Hettema, J. M., Neale, M. C., Myers, J. M., Prescott, C. A., & Kendler, K. S. (2006). A population-based twin study of the relationship between neuroticism and internalizing disorders. *American Journal of Psychiatry*, 163(5), 857-864.
- Hjemdal, O., Vogel, P. A., Solem, S., Hagen, K., & Stiles, T.C. (2011). The relationship between resilience and levels of anxiety, depression and obsessive-compulsive symptoms in adolescents. *Clinical Psychology Psychother*, 18(4), 314-321.
- Horesh, D., & Brown, A.D. (2020). Traumatic stress in the age of COVID-19: A call to close critical gaps and adapt to new realities. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(4), 331-335. doi: 10.1037/tra0000592.
- Hyams, K. C., Murphy, F. M., & Wessely, S. (2002). Responding to chemical, biological, or nuclear terrorism: The indirect and long-term health effects may present the greatest challenge. *Journal of health politics, policy and law*, 27(2), 273-292. doi:10.1215/03616878-27-2-273
- Kacar, M. ve Sariçam, H. (2015). Sınıf öğretmen adaylarının üstbilis farkındalıkları ile matematik kaygı düzeyleri üzerine bir çalışma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 137-152.
- Kara, A. (2019). *Zihinsel özel gereksinimi olan çocuk annelerinde psikolojik sağlamlık ve baba katılımı ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 575212).
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.
- Kararımak, Ö. ve Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 30-43.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (34. basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Köksal, O. ve Şahin, F. (2015). Gelir ve mutluluk: gelir karşılaştırmasının etkisi. *Sosyoekonomi*. 23(26), 45-59. doi: 10.17233/se.91108
- Kula, E. (2008). *Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri ve saldırganlık durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 220425).
- Leary, M. R., Tate, E. B., Adams, C. E., Allen, A. B., & Hancock, J. (2007). Self compassion and reactions to unpleasant self-relevant events: The implications of treating oneself kindly. *Personality and Individual Differences*, 92(5), 887-904.
- Lounsbury, J. W., & Gibson, L. W. (2009). *Personal style inventory: A personality measurement system for work and school settings*. Knoxville, TN: Resource Associates.
- Martinek, T. J., & Hellison, D. R. (1997). Fostering resiliency in underserved youth through physical activity. *Quest*, 49, 34-49. doi: 10.1080/00336297.1997.110484222
- Masten, A.S., & Coatsworth, J.D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220. doi:10.1037//0003-066x.53.2.205.

- McAdams, D.P. (2008). *The person: An introduction to the science of personality psychology* (5. Et.). New Jersey: Wiley.
- McCrae, B. Robert, R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman's "Adequate Taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3), 710-721.
- Mischel, W., Shoda, Y., & Ayduk, Ö. (2008). *Introduction to personality* (8th ed.). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Mount, M. K., Barrick, M. R., Scullen, S. M., & Rounds, J. (2005). Higher-order dimensions of the big five personality traits and the big six vocational interest types. *Personal Psychology*, 58(2), 447-478. doi: 10.1111/j.1744-6570.2005.00468.x
- Olszewski-Kubilius, P. (2003). Do we change gifted children to fit gifted programs, or do we change gifted programs to fit gifted children? *Journal for the Education of the Gifted*, 26(4), 304-313.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.
- Öz, F. ve Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 347489).
- Özcan, B. (2005). *Anne-Babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 204978).
- Özmen, D., DüNDAR, P.E., Çetinkaya, A.Ç., Taşkın, O. ve Özmen, E. (2008). Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(1), 8-15.
- Polizzi, C., Lynn, S.J., & Perry, A. (2020). Stress and coping in the time of COVID-19: Pathways to resilience and Recovery. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 29-62.
- Riley, J. R., & Masten, A. S. (2005). Resilience in context. R. D. V. Peters, B. Leadbeater, & R. J. McMahon (Eds.), *Resilience in children, families, and communities: Linking context to practice and policy* (pp.13-25). New York: Kluwer Academic / Plenum Publishers.
- Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychopathology*, 24(2), 335-344. doi: 10.1017/S09545794120000028
- Sağdıç, M. (2005). *Öğrencilerin meslek lisesi tercihini etkileyen etmenler ve umut düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden erişilmiştir (Tez No. 161240).
- Smith, B.W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E. Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200. doi: 10.1080/10705500802222972
- Snyder, C.R., Hoza, B., Pelham, W.E., Rapoff, M., Ware, L., Danovsky, M., Highberger, L., Ribinstein, H., & Stahl, K.J. (1997). The development and validation of the children's hope scale. *Journal of Pediatric Psychology*, 22(3), 399-421.
- Snyder, C. R., Feldman, D. B., & Rand, K. L. (2002). Hopeful choices: A school counselor's guide to hope theory. *Professional School Counseling*, 5(5), 298-307.
- Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., Yoshinobu, L., Gibb, J., Langelle, C., & Harney, P. (1991). The will and the ways: Development and validation of an individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 570-585. doi: 10.1037//0022-3514.60.4.570.
- Snyder, C. R., Shorey, H. S., Cheavens, J., Pulvers, K. M., Adams, V. H., & Wiklund, C. (2002). Hope and academic success in college. *Journal of Educational Psychology*, 94, 820-826.
- Stotland, E. (1969). *The psychology of hope*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Somer, O. (1998). Türkçe’de kişilik özelliği tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(42), 17-32.
- Somer, O., & Goldberg, L. R. (1999). Personality processes and individual differences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 431-450.
- Şakar, Z. (2019). *Üniversite öğrencilerinin özel yaşam alanları umut düzeyleri ile çocukluk dönemi mutluluk ve huzur anıları, kişilik özellikleri ve algıladıkları duygusal istismar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 581303).
- Tarhan, S. (2012). *Umutun özyeterlik, algılanan sosyal destek ve kişilik özelliklerinden yordanması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 317183).
- Tarhan, S. ve Bacanlı, H. (2015). Sürekli umut ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 1-14.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2021). *Türkiye’deki Güncel Durum*. <https://covid19.saglik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Topbay, Y. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 432641).
- Toplu, A. (2017). *Şiddete maruz kalan ergen öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları ile empati ve öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin demografik değişkenlerle birlikte incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 432641).
- Tusaie, K., & Dyer, J. (2004). Resilience: A historical review of the construct. *Holistic Nursing Practice*, 18, 3-8.
- Usta, F. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma ve umut düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 336034).
- Uysal, M. ve Günay, S. (2001). Durbin-watson ölçütüne göre kararsızlık bölgesinde bulunan negatif otokorelasyon için bazı testler. *Anadolu University Journal of Science and Technology*, 2(2), 277-284.
- Üngüren, E. (2007). *Lise ve üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi Antalya’da bir uygulama*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 229336).
- Vatan, Ş. (2013). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, umutsuzluk, çaresizlik ve talihsizlik düzeyleri ile problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 16, 88-97.
- Vahapoğlu, Z. (2013). *Ön lisans öğrencilerinin umut düzeyleri ve başarı yönelimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 336010).
- Veenhoven, R. ve Dumludağ, D. (2015). İktisat ve mutluluk. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 58, 46-51.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (2001). *Journeys from childhood to midlife: risk, resilience, and recovery*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik özellikleri ile iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 1303-2860.
- Yıldırım, Ö. (2019). *Bilim ve sanat merkezlerine devam eden öğrencilerin psikolojik sağlamlık, öz-yeterlik ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>’nden erişilmiştir (Tez No. 579384).
- Yöndem, Z.D. ve Bahtiyar, M. (2016). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve stresle baş etme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45, 53-62.

Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Whang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2), 1-3.

Extended Abstract

Introduction

In this pandemic, which emerged in Wuhan, China at the beginning of December 2019, the number of cases in China reached 100 thousand and the number of deaths reached 5 thousand. England is in the first place with over 300 thousand cases in Europe, followed by Spain with approximately 300 thousand cases and Italy with approximately 250 thousand cases. These numbers were increasing day by day. The COVID-19 pandemic caused many people, and of course adolescents who participated in this research to encounter some situations for the first time in their lives. The rapid transmission of the disease, the rapid increase in the number of cases, and the inability of treatment made significant changes in the lives of almost everyone. The COVID-19 pandemic, like many others, caused adolescents to encounter extraordinary situations for the first time in their lives such as wearing masks, not going to school for months, distance education, and curfew. This study is needed to examine the effects of the extraordinary measures brought by the pandemic process on the hope and psychological resilience of adolescents and to determine the effect of personality traits on hope and psychological resilience. The studies carried out to determine the protective factors guided the preventive guidance studies carried out with adolescents in this ongoing process. They helped to determine the priorities in the intervention studies. Especially in the context of personal and social guidance studies, it will enable students to define the characteristics that should be gained or developed and the issues that need to be emphasized. At this point, it is thought that this study, which is carried out between positive characteristics such as psychological resilience and hope, and personality traits, is important. In addition, it is seen in the literature that there are studies on personality and hope based on adjectives in daily life. In the study, the psychological states of adolescents were evaluated only during the curfew period. In addition, the participants consisted of high school students studying in Arnavutköy, Istanbul, with convenient sampling method. This may constitute a limitation in terms of the representativeness of the study. It aimed to examine the psychological resilience and hope levels of adolescents exposed to curfew during the COVID-19 pandemic in terms of various variables. In addition, it was aimed to determine the level of predicting the psychological resilience and hopes of the personality traits of the adolescents with the curfew. The questions of the research were determined as follows in line with the purpose:

- a) Do adolescents' psychological resilience and hope levels in curfew differ according to their need for psychological support, financial support, being a relative of a COVID-19 patient, and dismissal of family members during the pandemic?
- b) Do personality traits based on adjectives significantly predict resilience and hope levels of adolescents having a curfew?

Method

In this study aiming to examine the relationship between adolescents' personality traits based on adjectives, levels of hope and psychological resilience, the relational screening model was used. "Hope Scale", "Psychological Resilience Scale", "Adjectives Based Personality Scale" and "Personal Information Form" prepared by the researchers were used in the study. The Cronbach alpha reliability coefficients of these scales used in the study were examined again. In order to examine the differences between groups in terms of variables, the t test was used to compare two groups, and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to compare more than two groups. Regression standard multiple regression analysis was performed to determine the predictive power. In order to carry out this analysis, the regression analysis assumptions were

checked, and it was observed that the four assumptions were met. After these assumptions were determined, regression analyzes were performed. Pearson correlation analysis was used to determine the relationship between personality traits based on adjectives, resilience, and hope. In addition, standard multiple regression analysis was used to determine the predictive level of psychological resilience and hope of personality traits based on adjectives. An appropriate sampling method was used to determine the study group of this research since it was convenient in terms of time and cost. It was not possible to collect data face-to-face during the curfew period. The data of the study were collected online due to the holiday of schools and the prohibition of adolescents to go out. The study group, in which the research data were collected, was limited to Arnavutköy district in order to be easily accessible and at the same time to receive effective support from the school administrators. Ethics committee approval of the research was obtained with Bursa Uludağ University Research and Publication Ethics Committee (Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee) dated 03.07.2020 and numbered 2020-04.

Result and Discussion

As a result of the research, it was determined that there were significant differences according to the hopes and psychological resilience of the adolescents who were subjected to curfew during the pandemic process, being a relative of a COVID-19 patient, the status of being fired from family members during the pandemic, and the need for psychological and financial support. In addition, it was determined that personality traits based on adjectives significantly predicted psychological resilience and hope level.

According to the results of the research, the fact that girls have more emotional instability and personality traits than boys may have caused them to be less resilient and have low hope levels. In addition, as in many cultures, it is accepted that women express their concerns and fears in our country, while men are expected to be braver and more enduring. Most of the vocational high school students in the district where the study was conducted come from families who have immigrated from different provinces. The phenomenon of migration has positive psychological effects and provides opportunities for individuals positively affecting the power potential of individuals. At this point, it can be said that the working group consisting of the children of families who have probably migrated from different regions of Turkey with a higher standard of living helped them to be positively affected by the pandemic and to overcome its negative aspects. In addition, this situation helps adolescents come out stronger during the pandemic, and it can be said that it affects the high level of psychological resilience and hope. At the time of the study, adolescents did not go to school for weeks, did not meet their friends face-to-face and could not go out. Psychological resilience and hope levels may be low, as being separated from the school and their peers and not being able to get away from the family environment becomes more difficult for Imam Hatip High School students. For this reason, it is thought that the dismissal of family members during the pandemic does not make a significant difference in the hope levels of adolescents. It can be said that the closeness of adolescents with COVID-19 patients causes the disease to become more concrete. In addition, the risk of contracting the disease may have caused the individual to experience fear, anxiety, and sadness about his health status. With the addition of the curfew to this situation, it can be said that the curiosity and anxiety of the individual increase as it causes the individual to feel socially excluded. In this context, it can be said that adolescents who are relatives of COVID-19 patients are more negatively affected by the pandemic process than their peers who are not relatives, and therefore their psychological resilience and hope levels are lower. When the results of the study are evaluated together with the studies in the literature, adolescents with positive personality traits such as extraversion, responsibility, adaptability and openness to experience are less affected by the negative situation. They have experienced and have higher hopes at this point. In this case, it can be said that adolescents with positive personality traits have a more positive attitude towards negative situations, which affects their hope levels for the future positively.

In order for adolescents to cope more effectively with this process, necessary knowledge and skills psycho-education programs can be prepared for adolescents. In the study, it was found that the families of adolescents with higher monthly financial incomes, those who do not need financial support, and those who do not take unpaid leave from their family members have higher hope and psychological resilience. In this context, district national education directorates, guidance and research centers, school administrations and working units can be established. With these study units, the financial situation of the students in this process can be evaluated and people who need economic and psychological help can be reached more effectively within the scope of school guidance services.